Tevekkül

Dînimizde Müslümanların, bütün işlerinde Allahü teâlâyı vekil etmeleri; bir işe başlarken sebeplere yapıştıktan sonra Allahü teâlâya güvenmeleri; bütün işlerini Allahü teâlâya ısmarlamaları; kalben O'na îtimât etmeleri. Lügatta "vekil etme" mânâsına gelir.

Tevekkül, kalbin yapacağı bir iştir ve îmândan meydana gelir. Öğrenilmesi güç, yapması ise daha güçtür. Çünkü dînimizin bildirdiği tevekkülün hem akla, hem dîne, hem de tevhide uyacak şekilde anlaşılması lâzımdır. Bu ise, akla âit bilgilerle din bilgilerinin ve engin bir deryâ olan tevhid bilgilerinin doğru öğrenilmesi, tam anlaşılması ve günlük hayatta doğru olarak tatbik edilmesiyle mümkün olabilir. Bir kimse, hareketlerde, işlerde Allahü teâlâdan başkasının tesirini düşünürse tevhidi noksan olur. Eğer hiçbir sebep lâzım değildir derse dinden ayrılmış olur. Sebepleri araya koymaya ihtiyaç yok derse akla uymamış olur. Böyle düşünenlerin sandıkları gibi tevekkül, her işi oluruna bırakıp, ihtiyarıyla bir şeyi yapmamak, para kazanmak için uğraşmamak, tasarruf yapmamak, yılandan, arslandan, düşmandan sakınmamak, hasta olunca ilâç içmemek, dînini öğrenmek için çalışmamak demek değildir. Tevekkülün esâsı; gerekli sebeplere baş vurduktan sonra insanlardan bir şey beklememek, sebeplere güvenmemek, herşeyi yalnız Allahü teâlâdan beklemektir.

Allahü teâlâ kimseye muhtaç olmamak için çalışmayı, hasta olmamak için önceden tedbir almayı, çocuk sâhibi olmak için evlenmeyi, hasta olunca ilâç kullanmayı, görebilmek için ışığı sebep kılmıştır. Sebebi, istenilen şeye kavuşmak için, bir kapı gibi yaratmıştır. Bir şeyin hâsıl olmasına sebep olan şeyi yapmayıp da sebepsiz olarak gelmesini beklemek, kapıyı kapayıp pencereden atılmasını istemeye benzer ki bu akla ve dîne uygun olmaz. Allahü teâlâ insanların ihtiyaçlarına kavuşmak için bu sebeplere yapışma kapısını yaratmış ve açık bırakmıştır. Onu kapamak uygun olmayıp, insanın vazifesi

kapıya gidip beklemektir. Sonrasını O bilir.

Bütün bunlardan açıkça anlaşılıyor ki, dînimiz çalışmayıp, boş oturup, tevekkül ediyorum demeyi yasaklamaktadır. İnsan çalışıp çalışmamakta, ilâç kullanıp kullanmamakta, iyilik edip etmemekte, dînini öğrenip öğrenmemekte serbesttir. Yapılan işin akla, dîne uygun olması Allahü teâlânın emridir. Bir iş için yapılması îcâb eden şartlara başvurduktan sonra başa gelene rıza gösterme tevekkülün esâsıdır. Çalışıp, gayret gösterip lüzumlu bütün şartlara başvurduktan sonra zengin olmamışsa hâline şükretmek ve bunun kendisi için hayırlı olduğunu kabul edebilmektir. Hasta olanın bütün tıbbî yollara başvurduktan sonra iyi olmayı veya hasta kalmayı Allahü teâlâdan bilmesidir. Ticâretle uğraşanın gerekli olan bütün tedbirleri aldıktan sonra büyük kârlara kavuşmasının veya iflâs etmesinin Allahü teâlâdan olduğuna inanmasıdır. Peygamber efendimiz sallallahü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

“Bir kimse geceyi, yarın yapacağı işleri düşünmekle geçirir. Halbuki o iş, bu kimsenin felâketine sebep olacaktır. Allahü teâlâ, bu kuluna acıyıp, o işi yaptırmaz. O ise, iş olmadığı için, üzülür. Bu işim neden olmuyor? Kim yaptırmıyor? Bana kim düşmanlık ediyor, diyerek arkadaşlarına kötü gözle bakmaya başlar. Halbuki Allahü teâlâ, ona merhâmet ederek felâketten korumuştur.” Bunun için, hazret-i Ömer “Yarın fakir, muhtaç kalırsam hiç üzülmem. Zengin olmayı da hiç düşünmem, çünkü hangisinin benim için hayırlı olacağını bilmem.” buyurdu.

İnsanı zarardan koruyan sebepler arasında da, tesiri kat’i olan veya tesir ihtimali çok olan sebepleri bırakmak, tevekkülün şartı değildir. Hırsız girmesin, diye evin kapısını kapamak, kilitlemek, tevekkülü bozmaz. Tehlikeli yerde silâh taşımak, düşmandan sakınmak da, tevekküle zararlı değildir. Üşümemek için fazla giyinmek de, tevekkülü bozmaz. Tevekkül etmek için, tesiri kat’i olan ve herkesçe bilinen sebepleri bırakmak lâzım değildir. Bir gün, Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin yanına bir köylü geldi. **“Deveni ne yaptın!”** buyurdu. Köylü; “Allah’a tevekkül edip, kendi hâline

bıraktım!” deyince, **“Bağla ve sonra tevekkül et!”** buyurdular.

Allahü teâlâ herkese, tevekkülü emreylemiştir ve “Tevekkül îmânın şartıdır.” buyurmuştur. Sûre-i Mâidede meâlen; **“Eğer îmânınız varsa, Allahü teâlâya tevekkül ediniz!”;** Sûre-i İmrânda meâlen; **“Allahü teâlâ, tevekkül edenleri elbette sever.”;** Sûre-i Talâkta meâlen; **“Bir kimse, Allahü teâlâya tevekkül ederse, Allahü teâlâ, ona kâfidir.”;** Sûre-i Zümerde meâlen; **“Allahü teâlâ, kuluna kâfi değil midir?”** gibi daha nice âyet-i kerîme vardır.

Sûre-i Hûd’da meâlen; **“Yeryüzündeki her canlının rızkını, Allahü teâlâ, elbette gönderir.”** buyrulur.

Cenâb-ı Hak buyurdu ki: **“Kullarımın rızkını, doğrudan doğruya göndermeyip, kullarımın eliyle onlara göndermeği severim.”** İbrâhim aleyhisselâm mancınığa konulup, ateşe atılırken; **(Hasbiyallah ve ni’melvekîl.”** yâni; “Bana Allahım yetişir. O iyi vekil, yardımcıdır.” dedi. Ateşe düşerken, Cebrâil aleyhisselâm gelip; “Bir dileğin var mı?” dedikte, “Var, ama sana değil!” dedi. Böylece “Hasbiyallah” sözünün eri olduğunu gösterdi. Bunun için Vennecmi sûresinde meâlen; **“Sözünün eri olan İbrâhim!”** diye medh buyruldu.

Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem buyuruyor ki: **“Ümmetimden bir kısmını bana gösterdiler. Dağları, sahraları doldurmuşlardı. Böyle çok olduklarına şaştım ve sevindim. Sevindin mi, dediler, evet dedim. Bunlardan ancak yetmiş bin adedi hesapsız Cennet’e girer dediler. Bunlar hangileridir diye sordum. İşlerine sihir, büyü, dağlamak, fal karıştırmayıp, Allahü teâlâdan başkasına, tevekkül ve îtimâd etmeyenlerdir buyuruldu.”** Dinleyenler arasında Ukâşe radıyallahü anh, ayağa kalkıp; “Yâ Resûlallah! Duâ buyur da, onlardan olayım.” deyince; **“Yâ Rabbî! Bunu onlardan eyle!”** buyurdu. Biri kalkıp, aynı duâyı isteyince; **“Ukâşe senden çabuk davrandı!”** buyurdu.

Diğer hadîs-i şerîflerde:

Allahü teâlâya tam tevekkül etseydiniz, kuşların rızkını verdiği gibi, size de gönderirdi. Kuşlar, sabah mideleri boş, aç gider. Akşam mideleri dolmuş, doymuş olarak döner.

Bir kimse, Allahü teâlâya sığınırsa, Allahü teâlâ, onun her işine yetişir. Hiç ummadığı yerden, ona rızık verir. Her kim, dünyâya güvenirse, onu dünyâda bırakır.

Allah'tan başka hiçbir şeye ümit bağlama! Allaha tevekkül eyle. Bir arzun varsa, Allahü teâlâ hazretlerinden iste! Allahü teâlânın âdet-i ilâhiyesi şöyle câri olmuştur ki, her şeyi bir sebep altında yaratır. Bir iş için sebebine yapışmak ve sonra Allahü teâlânın yaratmasını beklemek lâzımdır. Tevekkül de bundan ibârettir. buyrulmaktadır.

İslâmiyetin emrettiği tevekkülü iyi anlamayan bâzı kimseler, Hıristiyan, Yahûdî ve dinsizlerden İslâmiyete düşmanlık yapanlar, tevekkülün tembelliğe, geriliğe, ahlâksızlığa ve çeşitli fenâlıklara sebep olduğunu ileri sürmektedirler.

Bundan kurtulmak için ise, insanın yalnız kendine güvenmesini, îtimâd-ı nefsi tavsiye etmektedirler. Halbuki yalnız başına îtimâd-ı nefs, dînimizde bildirilen tevekkülün tersi ve tevekkülü bozan bir şeydir. Ayrıca egoistliğe, kendini beğenmeye yol açar. Bu şekildeki îtimâd-ı nefs, mantık ilmine de uygun değildir. Çünkü güvenilecek birşey bulamamak demektir. Bir güvenen, bir de güvenilen olmak üzere ayrı ayrı iki şey düşünülmedikçe "güvenmek" sözünün mânâsı kalmaz. Çünkü mantık ilminde "devr-i bâtıl", yâni bozuk devir anlatılırken "Bir şeyin kendine muhtaç olması lâzım gelir." denilmektedir. Îtimâd-ı nefsin bu çıplak mânâsıyla akıl ve mantık karşısında mânâsızlıktan başka bir değeri olmadığı gibi, insanda bulunmayan büyük bir kuvveti elde etmeye de yaramaz. Çünkü herkesin nefsi vardır ve herkesin nefsine îtimâdı insanların birbirinden farklı, üstün olmasına sebep olmaz.

Tevekkülde başkasının yardımına güvenmeyip, yalnız Allah'a sığınarak çalışmak inancı bulunduğundan, nefse îtimâttan

beklenilen kuvvetten katkat fazla kuvvet hâsıl olmaktadır. İslâmiyetin aleyhinde bulunanların tevekkülü kötülemeleri, bunu anlayamadıkları için olmaktadır. Çünkü tevekkül eden kimse, Allah'a güvenip de kendisi boş oturacak değildir. Îtimâd-ı nefs sâhibi de, kendine güvenerek boş oturmayacağı gibi, ikisi de çalışacak başkasına güvenmeyecektir. Şu kadar var ki, kendine güvenen adam, kimsesizdir. Tevekkül eden bir Müslümanın, kendi çalışmasından başka, Allah'ı vardır. Allahü teâlâdan kuvvet almaktadır. Tevvekkül eden kimse hem bütün kuvvetiyle çalışmaktadır, hem de kazancını kendinden bilmek gibi bir hodbinliğe, egoistliğe düşmemektedir. Tevekkül îtimâd-ı nefsten beklenileni daha edepli, daha kıymetli olarak temin etmektedir.

Tevekkül, Müslümanlarda bir zaaf değil, bir kuvvettir. Müslümanlar, dinleri emrettiği için tevekkül etmektedirler. **"Allah yolunda, yâni doğru yolda mücâdele ediniz!"** ve **"Yükü en büyük olan insan, mümindir ki, hem dünyâsını, hem de âhiretini düşünmekte ve ikisi için de çalışmaktadır."** âyet-i kerîmeleriyle **"Allahü teâlâ âczi, gevşekliği mâzur görmez. Aklını ve zekânı kullanmalısın! İşin ehemmiyeti seni mağlup edecek gibi olsa bile, Allah'ın yardımı bana yeter diyerek çalışmaya devam etmelisin!"** hadîs-i şerîfi, hem tevekkül etmek, hem de çalışmak lâzım olduğunu açıkça bildirmektedir. İslâmiyetin bu emirleri, İslâm âlimleri tarafından her asırda ve her memlekette söylenmiş ve kitaplara yazılmıştır.

Şu halde tevekkül, iş yapmayıp tembel olmak için değildir. Bir işe başlamak ve başlanan işi başarmak için tevekkül olunur. Güç bir işi başaramamak korkusunu gidermek için tevekkül olunur. **"Bir işe başladığın zaman, Allahü teâlâya tevekkül et, ona güven."** âyet-i kerîmesi, tevekkülle berâber, yalnız çalışmak değil, çalışmanın üstünde olan azmin de lâzım olduğunu gösteriyor. Demek ki, her Müslüman çalışacak, azmedecek sonra da güvenecektir.

Tevekkülü bırakanların; işlerini başarmak, menfaat ve arzularına kavuşmak için çok defâ diğer insanlar karşısında

yalancılık, yaltakçılık, tabasbus ve tezellüle düştükleri de görülmektedir. Tevekkül, Müslümanları bu gibi bayağılıklardan ve fenâ durumlardan korumaktadır.